

TÁRSULATI ÜGYEK.

III. SZAKÜLÉS 1897. ÁPRILIS HÓ 7-ÉN.

Elnök: BÖCKH JÁNOS.

Az elnök megnyitván az ülést az e. titkár a következő tagok elhunytát jelenti be:

báró ETTINGHAUSEN CONSTANTIN egyet. tanár Grácban, társulatunk tiszteleti tagja, meghalt f. évi februárius 1-én;

HALMAI ALBIN, bányafőnök Bánszálláson, a társulatnak volt rendes tagja.

E jelentéseket a szakülés szomorúan veszi tudomásul.

Előadások:

1. P. INKEY BÉLA: «*Párkány-Nána környékének föld- és talajtani viszonyait*» ismertetve, bemutatja a mult nyári felvételének térképeit, mely a Garam torkolata körül fekvő vidéket, vagyis a kis magyar Alföld keleti végét ábrázolja.

Helemba és Kövesd között egy magasabb hegytömb már a dunai trachyt-csoporthoz tartozik és a Duna-szoros első kapujának tekinthető. A hegység trachyt-brecciai alatt a Kovácspataknál előbukkannak a régibb *Pectunculus*-rétegek, melyek a vulkáni kitörést megelőzik. Az alacsonyabb magaslatok, melyek innen északra a Garam és Ipoly völgyek között foglalnak helyet, valamint a Garam völgy nyugoti oldalát szegélyező dombok is felső mediterránkorú, részben tufás rétegekből állnak, de nagyobb részét löszszel vannak borítva. Helyenkint lajtamész mutatkozik. Az utóbbi dombokhoz csatlakozik dél felé egy diluvialis löszterasz, melynek széle Párkány és Ebed között a Dunáig ér, a hol meredek partján a diluvium két osztálya, ú. m. az alsó kavics- és homoküledék és a felső lösztakaró, szépen láthatók. A Duna alluviuma, mely Muzsla és Ebed határaiban a löszteraszhoz csatlakozik, nagyobbára homokos. A Garam völgyében két alluvialis korszak üledékei láthatók: Ó- és új alluvium; az előbbi főleg homokos, az utóbbi homok, kavics, könnyű és nehéz agyagtalajokat képez.

A talajviszonyok e vidéken nagyon változatosak. A trachyttufa agyagtalaját nagyobb részét erdőség borítja, de az erdő alatt sok helyütt jó szőlők voltak. A mediterrán üledékek talaja részint könnyű homokos agyag, részint rendkívül kötött fekete vagy vöröses agyag, részint kavics. A lösztalajok akár a dombon, akár a terraszsíkságán egyforma összetételűek, csakhogy a síkság löszén a feltalaj jóval vastagabb és humusosabb mint a hegyen. Az alluvium talajai többnyire homokosak, helylyel-közzel kavicsosak is, de vannak többé-kevésbé kötött talajú alluviumok is.

2. HORUSITZKY HENRIK mint vendég értekezik: «*Muzsla és Béla esztergom-megyei községek agronom-geologiai viszonyairól.*» E vidék orohydrographiai viszonyai rendkívül egyszerűek, az emelkedések csak alacsony plateauk. A mediter-

rán, diluvium és alluvium képződményei vesznek részt a terület geológiai felépítésében. A mediterránkorú vörös, kötött agyag kevés kőületet tartalmaz és a lejtők meredekebb helyeit foglalja el. A diluvális képződmények vagy vízi lerakódások, mint a kavics, vörös laza homokkő és a csillámos finom homok, vagy subaërikus lösz. E területen is többféle lösz van, a melyek physikai sajátságai különbözök. Az előadó a felvett terület talajterképeit és a gyűjtött anyagot is bemutatta.

Dr. LÓCZY LAJOS vál. tag felhívja az agronom geológusok figyelmét egy eddig még meg nem fejtett kérdésre, t. i. hogy a lösz és más subaërikus képződmények mily viszonyban vannak az altalajhoz, nevezetesen a vörös agyaghoz (*nyirok*), tartozik-e az a löszhez vagy sem? Saját észleletei alapján azon nézetben van, hogy e vörös agyag nagyjából szintén subaërikus lerakódás, telve merőleges hasadékokkal és csövecskékkel s ezeket vasoxyd béleli ki; a növényzet korhadásakor végbemenő chemiai folyamatok az ásványos részeket erősen szétmállasztoták, miközben vasoxyd is kiválik.

P. INKEY BÉLA sok tekintetben osztja a felszólaló nézetét, de azt a vörös agyagot, a mely a trachyt-hegységek közelében van, mállási terméknek tartja, a melyet a víz lemosott a lejtőkről.

HALAVÁTS GYULA e tárgyhoz szólván felemlíti, hogy a titeli fensikon három sáv vörös agyag betelepedés van a löszbe, és pedig ezzel váltakozva. Ezt akként magyarázza, hogy a típusos lösz száraz földre hullott, ha pedig valamely álló mocsárba akkor ebben képződött idővel a vörös agyag. Temes megyében a babér-czes vörös agyag a lösz alatt fekszik, tehát ennél régibb képződmény.

3. HALAVÁTS GYULA «*az egri mammuth leletről*» beszélt. Ez év kora tavaszán Eger város DNy-i végén a Pap-hegy lejtőjén, egy út építése alkalmával mammuth csontokat találtak. A hegyoldalát rhyolithtufás málladék alkotja és ez alatt sárga homok van, ezen fekszik egy durvább kavics réteg, a melyből előadó két mammuth zápfogat és egy 180 cm hosszú mintegy czombvastagságú agyar darabot ásatott ki. Az előfordulási viszonyok és a sok apróbb csonttöredék arra mutat, hogy az állat csontjait már a víz hordta ide.

4. Dr. STAUB MÓRICZ röviden előadja, hogy NATHORST stockholmi tanár hozzá intézett levélben említi, hogy ő a svédországi rhætben a *Ctenis hungarica* STAUB-nál (Földtani Közlöny XXVI. 336. l.) még nagyobb fajokat talált, de még nem írta azokat le; figyelmeztette továbbá az előadót arra, hogy *Arthrophyopsis tenuinervis* nevű fajtát előbb csakugyan egyszikű növény levelének tekintette (i. h. 334. l.), de később meggyőződött arról, hogy tulajdonképen cycadea és ennél fogva *Pterophyllum Yucca*-nak nevezte el. (Sverig. Geol. Undersökn. 1878. Floran vid Bjuf. II. p. 89.).

IV. SZAKÜLÉS 1897. MÁJUS HÓ 5-ÉN.

Elnök: BÖCKH JÁNOS:

Elnök megnyitván az ülést, az első titkár bejelenti, hogy a társulat rendes tagja:

DÉCHY MÓR birtokos Odessában az örökítő tagok sorába lépett.

Rendes tagságra ajánlják:

MRAZEC L. egyet. tanárt Bukarestben dr. SCHAFARZIK FERENCZ és dr. SZONTAGH TAMÁS vál. tagok.

Előadások:

1. DR. SCHAFARZIK FERENCZ: «*A Kis-Vaskapu kőzetei és calcitok új leletelyei*» című előadásában bemutatott egy szürke *mikroclin-gnajszt* és *quarzitot*, a mely kőzetek a romániai és szerbiai parton is előfordulnak. A Minis-völgyből Steierdorf mellett és a békásmegyeri dachsteinmészből új calcit előfordulást ismertetett.

2. DR. POSEWITZ TIVADAR: «*Kabola-Polyana vidékének földtani térképét*» bemutatta és ahhoz magyarázatokat fűzött. A kristályos palák, melyek itt DNy—ÉK-i irányban csapnak, többnyire *csillámpala* és alárendelten *chloritpala*, ugyanezek a kőzetek Erdély és Bukovina szomszédos vidékein is uralkodnak. A *dias* kőzetei — breccsiák, homokkövek, mészpala vagy tömör mészkövek — mintegy öblöket töltenek ki. A környéken még kréta-, jura-, eocæn- és miocænkorú kőzetek is résztvesznek a hegység felépítésében; ez utóbbiakban helyenkint *dacit-tufa* is előfordul.

3. ADDA KÁLMÁN bemutatott «*kövületeket a galicziai Kárpátok övéből*» nevezetesen a *Glenodictyum carpaticum* MATTY. nevű szivacs egy szép példányát és a *Mastodon longirostris* egy agyarát. Mult évi galicziai tanulmány utja alkalmával szerzett tapasztalatait előadván, ismertette a *boryslavi ozokerit* előfordulást és annak bányászatát.

4. BÖCKH HUGÓ ismertette a LASPEYRES-től legujabban a tolucai meteorvasban felfedezett *chromsilicatot*, a *kosmochlort* és bemutatja annak egy mikroszkopos *præperatumát*, a melyet dr. SCHMIDT SÁNDOR műegyetemi tanár LASPEYRES-től ajándékba kapott.

A f. évi április hó 7-én tartott *választmányi ülésen* az e. titkár mint pénztáros bemutatta a márczius óról szóló pénztári jelentést és a vallás- és közoktatásügyi miniszter átiratát, a melyben értesíti a társulatot, hogy az angol «Home Departement» a társulat kiadványait kéri, melyek a választmány határozata szerint ezentúl meg is fognak küldetni.

Az uppsalai egyetem geologiai intézete megköszönte a társulatnak a csereviszony megkötését.

Köszönettel veszi a választmány a következő könyvajándékot: VÁRADY F.: *Baranya multja és jelenje* I. köt. Pécs 1896.

A f. évi május hó 5-én tartott *választmányi ülésen* az e. titkár mint pénztáros bemutatta az április havi számadást és DÉCHY MÓR levelét, a melyben az örökítő tagok sorába való felvételét kéri, továbbá a VII. nemzetközi geológiai congressus 3-ik körlevelét. Folyó ügyek elintézése után a választmány azt határozta, hogy átiratban értesíti a magy. tudományos akadémiát a SZABÓ-*emlék-alap* ügyében tett *határozatáról*.

A VII-ik az 1897-iki évben Szt.-Pétervárott tartandó nemzetközi congressus szervező bizottsága számos hozzá intézett megkeresés folytán arra figyelmeztet körlevelében, *hogy egyedül a geologusoknak van joguk azon kedvezményeket igénybe venni, melyek a congressus tagjainak Oroszországban való utazásuk és a kirándulások alkalmával helyeztetek kilátásba és hogy ezen kedvezményeket olyan egyének nem vehetik igénybe, kik geológiai publicatiók útján nem ismeretesek.*

Ugyanazon bizottság közli III-ik körlevelében a congressusra és a kirándulásokra vonatkozó fontosabb tudni valókat, továbbá azon fontosabb kérdéseket, melyeknek megvitatása a megelőző congressusokban függőben maradt és melyek vonatkoznak a nomenclatura egyformaságára; annak eldöntésére vajjon a tudományban a *mesterséges*, egyedül a történeti tényeken alapuló vagy a *természetes osztályozás*, a physico-geographiai változásokon is a faunistikus tényeken alapuló *osztályozás* tartassék föl a tudományban; az új műszóknak a *stratigraphiai nomenclaturába* való befogadásánál követendő szabályokra és végre a *petrographiai nomenclaturát* illető elvek megállapítására.
